

Vägledning

gällande initial bedömning
av möjligheten att erhålla

**tillstånd enligt lagen
om krigsmateriel**

SOFF
Säkerhets- och
försvarsföretagen

Innehåll

2	Bedömningens juridiska grund	3
3	Bedömning i tre nivåer	3
3.1	“Go” Länder (gröna)	4
3.2	“Case by case” länder (gula)	4
3.3	“No-go” Länder (röda)	4
4	Motivering av försvars- eller säkerhetsnytta för Sverige	5
4.1	Försvars- och säkerhetspolitiska principer	6
5	Presumtioner och utrikespolitiska hinder	7
5.1	Utrikespolitiska kriterier	7
6	Myndighetens helhetsbedömning	7
7	Tillstånd och anmälan	8
8	Slutanvändning- och slutanvändarrestriktioner	9
9	Reexportanalys av leverantörskedjan	10

1 Generellt

Denna översikt avser att försöka tydliggöra Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslutsprocess samt att grovt sortera länder utifrån möjligheten att få tillstånd rörande krigsmateriel. Innehållet i dokumentet är inte statiskt utan ändras över tid men avser ge läsaren en första inblick i möjligheterna för export av krigsmateriel. Med krigsmateriel avses all hårdvara, programvara, tekniska uppgifter och teknisk assistans som enligt krigsmaterieförteckningen utgör krigsmateriel.

För rådgivning och bedömning i enskilda fall kontakta företagets exportkontrollfunktion som i sin tur kan konsultera ISP.

2 Bedömningens juridiska grund

Alla bedömningar inför beslut om tillstånd som ISP gör utgår från § 1 stycke 2 i lagen om krigsmateriel:

”Tillstånd enligt denna lag får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt.”

Detta innebär att de kriterier som ISP tillämpar vid tillståndsbedömning i och för sig är juridiskt förankrade men de är uttryckta som politiska beslut. Det i sin tur innebär även att besluten inte kan överklagas i domstol vilket uttrycks i lagen men som även fastställts i praxis av Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

3 Bedömning i tre nivåer

För att möjliggöra en första initial urskiljning vid bedömningen om en affär är möjlig så delas de 193 länder som FN erkänt in i tre nivåer enligt nedan. ISP har bara rätten att bevilja tillstånd till en stat, en statlig myndighet eller en av en stat auktoriserad mottagare.

Bedömningsnivåer		
Länder där Sverige generellt bedömt att det i princip inte finns några utrikespolitiska hinder mot tillstånd. Däremot måste det fortfarande finnas en försvars- eller säkerhetspolitisk nytta för Sverige för att tillstånd ska beviljas.	Länder där det kan finnas en osäkerhet om ISP kommer bevilja tillstånd. ISP bedömer de utrikespolitiska hindren som vägs mot de försvars- och säkerhetspolitiska skälen. Se SOFF:s instruktion om motiv för försvars- och säkerhetsnytta.	Länder som är föremål för ovillkorliga hinder mot export av krigsmateriel såsom exempelvis rättsligt eller politiskt bindande vapenembargon.

3.1 “Go” Länder (gröna)

I förarbetena¹ till nuvarande lag om krigsmateriel framgår att det i princip inte finns några utrikes- eller säkerhetspolitiska hinder mot krigsmaterielsamarbete med eller utförelse av krigsmateriel till statliga slutanvändare eller auktoriserade mottagare i följande länder:

Sveriges traditionella samarbetsländer (40 länder inkl. Sverige):

- Australien
- Belgien
- Brasilien
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Grekland
- Irland
- Island
- Italien
- Japan
- Kanada,
- Kroatien
- Lettland
- Lichtenstein
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Nederländerna
- Norge
- Nya Zeeland
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Schweiz
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Storbritannien
- Sverige
- Sydafrika
- Sydkorea
- Tjeckien
- Tyskland
- Ungern
- USA
- Österrike

3.2 “Case by case” länder (gula)

Genom uteslutningsmetoden samlas samtliga länder som inte ingår varken i den ”gröna” (se kap 3.1 ovan) eller ”röda” (se kap 3.3 nedan) i den ”gula” gruppen av länder. I denna grupp förekommer länder med olika problematik och svårighetsgrad vilket kräver bedömningar i enskilda fall. ISP beaktar från fall till fall kriterierna i kapitel 4 och 5 vid bedömning enligt kapitel 6 nedan.

¹ Proposition 2017/18:23 s 70 samt ISP:s skrivning till UD om efterkontroller 2018-03-29 s 50.

Länder med osäker utkomst (131 länder):

- Albanien
- Algeriet
- Andorra
- Angola
- Antigua & Barbuda
- Argentina
- Bahamas
- Bahrain
- Bangladesh
- Barbados
- Belize
- Benin
- Bhutan
- Bolivia
- Bosnien & Herce
- Botswana
- Brunei Darussalam
- Burkina Faso
- Burundi
- Chile
- Colombia
- Comorererna
- Costa Rica
- Djibouti
- Dominica
- Dominikanska Rep.
- Ecuador
- Ekvatorialguinea
- Elfenbenskusten
- El Salvador
- Eritrea
- Etiopien
- Fiji
- Filippinerna
- Förenade Arab Emiraten (UAE)
- Gabon
- Gambia
- Georgien
- Ghana
- Grenada
- Guatemala
- Guinea
- Guinea-Bissau
- Guyana
- Haiti
- Honduras
- Indien
- Indonesien
- Israel
- Jamaica
- Jordanien
- Kambodja
- Kamerun
- Kap Verde
- Kazachstan
- Kenya
- Kirgizistan
- Kiribati
- Kongo (Brazaville)
- Kuba
- Kuwait
- Laos
- Lesotho
- Liberia
- Madagaskar
- Makedonien
- Malawi
- Malaysia
- Maldiverna
- Mali
- Marocko
- Marshallöarna
- Mauretanien
- Mauritius
- Mexico
- Mikronesien
- Moçambique
- Moldavien
- Monaco
- Mongoliet
- Montenegro
- Namibia
- Nauru
- Nepal
- Nicaragua
- Niger
- Nigeria
- Oman
- Pakistan
- Palau
- Panama
- Papua Nya Guinea
- Paraguay
- Peru
- Qatar
- Rwanda
- Salomonöarna
- Samoa
- San Marino
- Sao Tomé & Prin
- Saudiarabien
- Senegal
- Serbien
- Seychellerna
- Sierra Leone
- Singapore
- Sri Lanka
- S:t Kitts & Nevis
- S:t Lucia
- S:t Vincent & Gren
- Surinam
- Swaziland
- Tadzjikistan
- Tanzania
- Tchad
- Thailand
- Togo
- Tonga
- Trinidad Tobago
- Tunisien
- Turkiet
- Turkmenistan
- Tuvalu
- Uganda
- Ukraina
- Uruguay
- Uzbekistan
- Vanuatu
- Vietnam
- Zambia
- Östtimor

² För mer detaljerad information se: ISP:s hemsida om Vapenembargon, <https://www.sipri.org/databases/embargoes> eller <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/utrikes--och-sakerhetspolitik/sanktioner/>.

3.3 “No-go” Länder (röda)²

ISP kommer alltid avslå tillstånd för export av krigsmateriel till länder där det förekommer ett rättsligt bindande vapenembargo. För de fall det förekommer politiskt bindande vapenembargon mot ett land så är sannolikheten nära nog obefintlig att tillstånd skulle beviljas.

Rättsligt bindande vapenembargon (19 länder)	Politiskt bindande vapenembargon (3 länder)
<ul style="list-style-type: none"> • Afghanistan (FN) • Azerbajdzjan/Armenien (OSCE) • Burma (Myanmar) (EU) • Centralafrikanska Rep. (EU, FN) • Irak (EU, FN) • Iran (EU, FN) • Kongo (Kinshasa) (DRK) (EU, FN) • Libanon (EU, FN) • Libyen (EU, FN) • Nordkorea (EU, FN) • Ryssland (EU) • Somalia (EU, FN) • Sudan (EU, FN) • Sydsudan (EU, FN) • Venezuela (EU) • Vitryssland/Belarus (EU) • Yemen/Jemen (EU, FN) • Zimbabwe (EU) 	<ul style="list-style-type: none"> • Egypten (EU) • Kina (EU) • Syrien (EU)

4 Motivering av försvars- eller säkerhetsnytta för Sverige

När företaget avser söka tillstånd rörande krigsmateriel till, eller samarbetsavtal med, länder i den ”gula” eller ”gröna” gruppen där företaget inte gjort affärer med krigsmaterielen ifråga tidigare så bör en utförligare försvars- och säkerhetspolitisk motivering göras. En väl motiverad skrivelse om företagets behov och bidrag till försvarsnyttan ökar ISP:s och Exportkontrollrådets förståelse för företagets situation och behov vilket kan möjliggöra att de försvars- och säkerhetspolitiska övervägandena i helhetsbedömningen bättre lyfts fram och förstås vid beslut. För inspiration, se exempel på företagens bidrag till svensk försvars- och säkerhetsnytta i SOFFs skrivelse om motivering av försvars- och säkerhetsnytta.

4.1 Försvars- och säkerhetspolitiska principer

Grunden för de försvarspolitiska skälen i helhetsbedömningen utgår från om exporten bidrar till säkerställandet av det svenska försvarets behov av materiel och kunnande både på lång och kort sikt. Nedan principer förklarar målen med Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

Försvarspolitisk utgångspunkt

Målet för politikområdet Försvar är att **enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet genom att:**

- ▶ hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen
- ▶ förebygga och hantera konflikter och krig, samt
- ▶ skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter³

För detta ändamål är Försvarsmaktens uppgift

Försvarsmakten bör bidra till målen för vår säkerhet och till målet för det militära försvaret genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer, lösa följande uppgifter

- ▶ försvara Sverige och främja vår säkerhet genom insatser på vårt eget territorium, i närområdet och utanför närområdet
- ▶ upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna suveräna rättigheter, samt
- ▶ med befintlig förmåga och resurser bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov.⁴

Säkerhetspolitisk inriktning

Målen för vår säkerhet är:

- ▶ värna befolkningens liv och hälsa
- ▶ värna samhällets funktionalitet och
- ▶ värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättsäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Säkerhet är ett vidare begrepp än skydd av det fysiska territoriet. Sveriges säkerhetspolitik syftar till att garantera landets politiska oberoende och självständighet. Hävdandet av Sveriges suveränitet är en förutsättning för att vi ska kunna uppnå målen för vår säkerhet.⁵

³ Proposition 2008/09:140 s 33.

⁴ Proposition 2008/09:140 s 36.

⁵ Proposition 2008/09:140 s 14.

5 Viktningsprinciper och utrikespolitiska hinder

Vid beslut kommer ISP att utgå från positiva och negativa skäl för eller mot tillstånd med hänsyn till materielens art. De positiva presumptionerna är till exempel följdleveranser eller om det rör sig om övrig krigsmateriel i vissa fall. De negativa presumptionerna är om det rör sig om krigsmateriel för strid eller om det rör sig om utlägg av licenstillverkning eller samarbete om utveckling av krigsmateriel.

5.1 Utrikespolitiska kriterier

I övrigt bedömer ISP situationen utifrån utrikespolitiska kriterier (*grovt förenklat nedan*):

- ▶ Embargon, sanktioner eller andra folkrättsliga hinder eller förbud såsom icke-spridning av massförstörelsevapen, förbudet mot anti-personella minor, förbudet mot klusterammunition etc. (ovillkorliga hinder)⁶
- ▶ Allvarliga brott mot mänskliga rättigheter eller allvarliga brott mot internationell humanitär rätt.⁷
- ▶ Mottagarlandets interna situation och existerande spänningar
- ▶ Regional fred, säkerhet och stabilitet
- ▶ Nationell säkerhet för EU:s medlemsstater och andra allierade
- ▶ Mottagarlandets åtaganden rörande icke-spridning
- ▶ Mottagarlandets beteende rörande terrorism, organiserad brottslighet etc.
- ▶ Risk för avledning eller "reverse engineering"
- ▶ Socio-ekonomiska hänsyn i mottagarlandet
- ▶ Teknologisk mognad i mottagarlandet
- ▶ Överensstämmelse med Sveriges Politik för Global Utveckling (PGU)⁸
- ▶ Mottagarlandets demokratiska status (se fotnot om regeringens rapporter)
- ▶ Om materielen kan komma att användas för könsbaserat våld

6 Myndighetens helhetsbedömning

ISP väger därefter samman alla relevanta omständigheter i ärendet i en helhetsbedömning där de försvars- och säkerhetspolitiska skälen (såsom försvars- och säkerhetsnyttan) och de positiva övervägandena vägs mot de negativa och de utrikespolitiska hindren.⁹

⁶ För mer detaljerad information se: <https://www.sipri.org/databases/embargoes> eller <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/utrikes--och-sakerhetspolitik/sanktioner/>

⁷ För mer detaljerad landinformation se regeringens landspecifika rapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i världen: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/rapporter-om-manskliga-rattigheter-i-varlden/>

⁸ För mer information om PGU se regeringens hemsida: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/hallbar-utvecklingspolitik/sveriges-politik-for-global-utveckling/>

⁹ För mer detaljerad information om de utrikespolitiska hindren se [FN:s vapenhandelsfördrag](#), [EU:s gemensamma ståndpunkt \(EU user guide\)](#) och [de svenska riktlinjerna \(proposition 2017/2018:23 s 66ff\)](#).

Bedömningen görs från fall till fall för alla tillståndstyper och ISP nyttjar även andra myndigheter såsom Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Säkerhetspolisen, Försvarets radioanstalt, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Utrikesdepartementet samt olika rapporter och annan information från öppna källor, såsom nationella och internationella aktörer och organisationer, för att inhämta nödvändig information inför beslut.

ISP kan begära råd av exportkontrollrådet, vilket består av representanter från de politiska partierna i riksdagen. ISP ska även med eget yttrande överlämna ärenden av principiell betydelse eller av särskild vikt till regeringens prövning.

7 Tillstånd och anmälan

Krigsmateriellagstiftningen är en förbudslagstiftning som reglerar vissa aktiviteter för vilka tillstånd krävs. Flera olika tillstånd kan behövas för en och samma transaktion. Kontakta företagets exportkontrollfunktion för att avgöra när eller om tillstånd behövs.

Tillstånd och anmälan enligt nedan är juridiska instrument som är kopplat till straffansvar eller administrativa sanktioner enligt lagen om krigsmateriel. Alla tillstånd och anmälan, förutom tillverkningstillstånd (se nedan) som i praktiken oftast enbart erfordrar att de försvars- och säkerhetspolitiska skälen är uppfyllda eftersom det rör tillstånd inom Sverige.

Tillverknings- och tillhandahållandetillstånden utgör försvarsföretagens verksamhetstillstånd, även kallat "license to operate", som ger dem rätten att verka inom krigsmaterielområdet.

► Tillverkningstillstånd

Att framställa materiel som utgör krigsmateriel enligt krigsmaterielförteckningen i Sverige erfordrar tillstånd för den specifika materielen. Detta är ett generellt tillstånd som söks och erhålles för ett antal år framåt i tiden. Tillverkningstillstånd i praktiken erfordrar endast att det finns svenska försvars- och säkerhetspolitiska skäl för tillverkningen (såvida det inte finns uttryckliga förbud mot tillverkning av materielen ifråga, exempelvis personminor, klusterammunition eller kärnvapen etc.).

► Tillhandahållandetillstånd

Att försälja, upplåta, erbjuda, låna ut, ge bort eller förmedla krigsmateriel från Sverige erfordrar tillstånd. Detta är ett generellt tillstånd som söks och erhålles för ett antal år framåt i tiden. Tillhandahållandetillstånd erfordrar i praktiken endast att det finns svenska försvars- och säkerhetspolitiska skäl för tillhandahållande (såvida det inte finns uttryckliga förbud mot tillhandahållande av materielen ifråga, exempelvis personminor eller kärnvapen etc.).

► Enskilt tillhandahållandetillstånd

Att försälja, upplåta, erbjuda, låna ut, ge bort eller förmedla krigsmateriel som finns i utlandet till annan part i utlandet erfordrar tillstånd i de enskilda fallen. Det innebär att tillstånd inte kan sökas för flera affärer utan dessa måste sökas för varje enskild affär.

► Förhandsbesked

För länder där det råder osäkerhet kan företaget begära förhandsbesked för att i förväg få veta om det är möjligt att erhålla tillstånd från ISP för en tänkt framtida affär. Förhandsbesked är inte ett juridiskt instrument och ger därför inte ISP en skyldighet att följa beskedet. Dessa bör sökas i så nära anslutning till anbudets lämnande eller avtalets ingående som tiden tillåter. Detta är endast ett besked, och inte ett tillstånd, därför finns inga krav på att detta söks eller straffansvar kopplat till det. För motivering av ansökan, se SOFF:s instruktion om motivering av försvarsnytta.

► Anbudsanmälan

Att lämna bindande anbud erfordrar anmälan till ISP senast fyra veckor före företaget avser lämna anbudet. Detta ska alltid göras innan anbudet lämnas till utländsk part såvida undantagen i förordningen om

krigsmateriel inte är tillämpliga. Om ett avtal undantagsvis inte föregås av ett anbudsförfarande så ska företaget anmäla till ISP senast fyra veckor innan avtalet ingås. Företaget kan söka tillstånd att få lämna anbud antingen i det enskilda fallet eller för ett antal potentiella affärer.

► **Samarbetsavtal**

Att ingå avtal om bland annat utlägg av licenstillverkning av krigsmateriel i utlandet eller avtal om att utveckla krigsmateriel gemensamt med, eller å, någon i utlandets vägnar erfordrar tillstånd. Denna typ av avtal kräver enskilt godkännande innan avtalet träder i kraft såvida undantag inte är tillämpligt. Vidare behöver ändringar av avtal också godkännas. För mer detaljerad information om hur detta kan hanteras, se SOFF:s instruktion om samarbetsavtal.

► **Utförelsetillstånd**

Att exportera krigsmateriel som utgör kontrollerad hårdvara, programvara, tekniska uppgifter eller teknisk assistans till någon utom landet erfordrar tillstånd om det inte förekommer undantag i det specifika fallet. Utförelsetillstånd finns som permanenta (exempelvis vid försäljning eller gåva), temporära (för tillfällig utförelse vid marknadsföring, utlåning, reparation eller liknande där materielen återbördas till Sverige) och i retur (exempelvis när någon tillfälligt fört in krigsmateriel till Sverige för reparation, marknadsföring etc. och som ska återbördas till avsändarlandet). Tillstånd i Sverige meddelas som generella (publiceras på ISP:s hemsida), globala (för flera mottagare och slutanvändare i flera länder) eller individuella (oftast för ett projekt med en slutanvändare).

► **Militärt inriktad utbildning**

Att utbilda personer som inte är svenska medborgare i handhavande av krigsmateriel, som inte sålts av företaget, kräver i sig tillstånd. Regleringen om personer som inte är svenska medborgare innebär att det även krävs tillstånd när utbildningen genomförs i Sverige.

8 Slut användning- och slutanvändarrestriktioner

Utöver de begränsningar en mottagare av krigsmateriel från Sverige får i avtal, se exempelvis SOFF:s instruktion om samarbetsavtal, så kommer utländska slutanvändare som signerat slutanvändarintyg få vissa rättigheter och begränsningar.

I förarbetena¹⁰ till nuvarande lag om krigsmateriel framgår att det ligger i sakens natur att ett tillstånd till utförelse till en viss stat innebär att denna stat ges fri förfoganderätt över den aktuella materielen, med de begränsningar som följer av de åtaganden som staten ikläder sig i slutanvändarintyg. I propositionen framgår att mottagande stater till exempel har rätt att ta med krigsmateriel till sina baser i tredjeland. Detta uttalande gäller även civila aktörer och mottagare.

När ett svenskt företag tillfälligt eller permanent exporterat krigsmateriel från Sverige och mottagaren i ett annat land signerat ett slutanvändarintyg så har denne en fri förfoganderätt med undantag av de restriktioner som framgår av slutanvändarintyget eller i avtalet.

Den fria förfoganderätten för mottagaren gäller så länge materielen alltså befinner sig i mottagarens besittning även om denne tillfälligt tar med sig materielen utomlands. Besittning är ett juridiskt begrepp som i det här fallet innebär att den mottagare som signerat slutanvändarintyget måste ha materielen under "omedelbar kontroll". Om det däremot sker en besittningsövergång, oavsett om den är tillfällig eller permanent, så är det fråga om en vidareöverlåtelse, vilket begränsas av slutanvändarintyget. Vidareöverlåtelser är tillståndspliktiga och erfordrar i regel ett nytt slutanvändarintyg för mottagare i senare led.

---

¹⁰ Proposition 1991/92:174 s 55.

9 Reexportanalys av leverantörskedjan

Utöver de begränsningar Innan en slutprodukt, som innehåller exportkontrollerad materiel från andra länder, exporteras bör företaget göra en reexportanalys för att fastställa möjligheten att erhålla reexporttillstånd från leverantörsländerna till den tänkta slutanvändaren.

Utöver den bedömning som ISP gör så finns olika krav från länder i leverantörskedjan och möjligheten att få reexporttillstånd för inköpt eller ingående materiel i slutprodukten kan variera kraftigt mellan olika länder. Länderna i leverantörskedjan har inte nödvändigtvis samma etablerade samarbetsländer eller samma kriterier vid tillståndsbedömning som Sverige.

Om sannolikheten att få reexporttillstånd från leverantörlandet till det angivna slutanvändarlandet är låg, eller obefintlig, så bör en bedömning göras om antingen en likvärdig produkt kan upphandlas från annat land (om den är utbytbar) eller om företaget kan modifiera slutprodukten och exkludera lösningar som kräver upphandling från det specifika leverantörlandet. Om inte någon av ovanstående, eller liknande, åtgärder är möjliga eller för kostsamma bör företaget frånträda affärstillfället för att inte riskera lagöverträdelse.

Ju fler ingående produkter som köps in från olika leverantörsländer desto mer minskar potentiellt möjligheterna till export av slutprodukten eftersom affären även blir beroende av leverantörslandets säkerhets- och utrikespolitiska bedömning. Att minimera antalet leverantörsländer kan därför många gånger vara en sund, långsiktig och önskvärd upphandlingsstrategi ur ett exportkontrollperspektiv då det minskar antalet kumulerade export- och reexportrestriktioner. Denna strategi ökar potentiellt möjligheterna att få göra affärer med ett antal slutanvändarländer vilket måste vägas mot att det finns en risk att inköpt materiel till viss del kan bli dyrare. Inhemsk upphandling av ingående komponenter och delsystem är därför många gånger att föredra om man vill undvika differentierade restriktioner och öka möjligheterna för företaget att kunna sälja sina produkter.

Exportkontrollreglerna är endast en delmängd av alla hänsyn som måste tas och balanseras i en strategi för en produkt eller för affärerna. Det finns givetvis andra affärsmässiga skäl till att upphandla i utlandet som kan behöva tillmötesgåas, exempelvis motköp, teknikåtkomst etc. Därför bör alltid dessa hänsyn vägas och balanseras mot varandra för att optimera möjligheterna för företaget att i slutänden ha möjlighet sälja sin produkt på den internationella marknaden.